

DET KONGELIGE
HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENT

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

13/5077-

05.11.2015

Spørsmål om plikten til å melde fristbrudd til HELFO - endringer i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 2

I forbindelse med ikrafttredelse av endringer i pasient- og brukerrettighetsloven kapittel 2 har det vært spørsmål om plikten til å melde fristbrudd til HELFO og om denne gjelder uavkortet, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 b fjerde ledd og prioriteringsforskriften § 4. Det klare utgangspunkt er at dersom spesialisthelsetjenesten ikke kan gi pasienten et tidspunkt for oppstart av utredning og behandling før fristen for nødvendig helsehjelp senest skal gis, eller tidspunktet som er gitt pasienten må endres slik at fristen ikke kan overholdes, skal spesialisthelsetjenesten umiddelbart kontakte HELFO.

I Prop. 118 L (2012-2013) fremgår det på side 53 at pasienten står fritt til å velge om han eller hun ønsker å benytte seg av tilbudet fra HELFO eller bli stående på venteliste hos det opprinnelige sykehuset. Sykehuset må imidlertid informere pasienten om konsekvensene av å bli stående på venteliste, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 3-1. Videre uttales det at:

"En del høringsinstanser påpeker at det ikke bør være anledning for pasienten å velge å bli stående på venteliste utover fristen. Ved å bli stående på venteliste utover fristbrudd vil i realiteten pasienten kunne oppleve å få uforsvarlig helsehjelp. Departementet ser at dette taler for at pasientene ikke gis anledning til å bli stående på venteliste etter fristbrudd, men er likevel kommet til at pasientens selvbestemmelsesrett må veie tyngst. Det er også slik at det ikke nødvendigvis er uforsvarlig å vente utover fastsatt frist. Den juridiske fristen settes på et tidlig tidspunkt i pasientforløpet, og ut i fra et ”verste-fall-

scenario". Det kan derfor tenkes at situasjonen har endret seg i løpet av pasientforløpet slik at det ikke nødvendigvis er helsefaglig uforsvarlig å få helsehjelp etter at fristen er gått ut. Det foreslås altså at pasienter kan velge å takke nei til tilbudet fra HELFO, og bli stående på venteliste ved det opprinnelige sykehuset. Pasienten må da akseptere at ventetiden kan overskride den juridiske fristen for når helsehjelp senest skal gis." (Vår understrekning)

Uttalelsen fra forarbeidene viser at det er opp til pasienten å bestemme hvorvidt man ønsker å benytte seg av et tilbud fra HELFO eller ikke. Det innebærer at en pasient kan takke nei til at HELFO skal finne et tilbud. Plikten til å melde fristbrudd må derfor ses i sammenheng med pasientens rett til å velge å bli stående på venteliste hos det opprinnelige sykehuset. Noen pasienter ønsker å bli utredet og behandlet på et bestemt sykehus, andre ønsker kanskje ikke at taushetsbelagte opplysninger oversendes til HELFO. Pasienten behøver ikke å begrunne hvorfor, men kan bare gi beskjed til sykehuset om at han eller hun ikke ønsker et tilbud fra HELFO. Fristbruddsordningen er en rettighet for pasienten, men ikke en plikt. Pasienter kan ikke tvinges til å motta et tilbud gjennom HELFO. Loven er dermed ikke til hinder for at helseforetakene av hensyn til pasientene tar kontakt for å forhøre seg om pasienten ønsker et alternativt tilbud gjennom HELFO.

Dersom pasienten gir beskjed *før fristbrudd* har oppstått om han eller hun ikke vil ha et tilbud fra HELFO, vil ikke spesialisthelsetjenesten måtte kontakte HELFO når fristbruddet har oppstått da det er klart at pasienten ikke ønsker et slikt tilbud. Det er viktig å understreke at pasienten også *etter at fristbrudd* er meldt til HELFO, kan velge å takke nei til tilbudet som blir fremskaffet av HELFO.

Det er videre viktig å påpeke at helseforetakene i kontakten med pasientene må gi god og tilstrekkelig informasjon slik at pasienten kan ta et informert valg. I kontakten med pasienten er det følgelig viktig at det gis informasjon om når helsehjelpen faktisk forventes å bli ytt av sykehuset. Sykehuset må også ha en klar og uttrykkelig tilbakemelding fra pasienten om at vedkommende er innforstått med hva det vil si å bli stående på venteliste fremfor at HELFO finner et alternativt tilbud.

Departementet vil videre presisere at muligheten for å bli stående på venteliste utover fristbrudd og takke nei til tilbud fra HELFO, ikke må misbrukes av sykehusene. Sykehusene må i en eventuell kontakt med pasienten ikke forsøke å overtale eller på annen måte påvirke pasienten til å bli stående på venteliste på det opprinnelige sykehuset for å unngå å måtte betale for et alternativt tilbud gitt av HELFO. Dette handler ikke om å innhente samtykke fra pasienten til ikke å melde fristbrudd til HELFO. Det handler om å avklare de tilfeller hvor det er klart at pasienten ikke ønsker et alternativt tilbud, og hvor dette er tydelig ønske fra pasienten. På denne måten unngås unødig ressursbruk i HELFO. Pasienten skal få objektiv informasjon om hva sykehuset kan tilby, og hva det innebærer at melding sendes til HELFO. I denne kontakten må det også informeres om at pasienten på et senere tidspunkt kan si nei til tilbudet fra HELFO. Det må ikke fremstilles slik at han eller hun må ta et valg før plikten til å melde fristbruddet til HELFO inntreffer.

Avslutningsvis vil departementet påpeke en annen sentral del av lovendringene som trer i kraft fra 1. november. Alle pasienter som skal motta helsehjelp i spesialisthelsetjenesten skal få et tidspunkt for oppstart av utredning eller behandling. Dette tidspunktet skal settes før fristen for når nødvendig helsehjelp skal gis, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 b andre ledd. Spesialisthelsetjenesten må derfor ha et særlig fokus blant annet på at ventelistene er oppdaterte til enhver tid og at alle pasienter har et tidspunkt å forholde seg til som er innenfor fristen. På denne måten vil man i større grad unngå at det oppstår fristbrudd, og problematikken som er berørt i dette brevet blir dermed mindre aktuell.

Med vennlig hilsen

Kari Sønnerland (e.f.)
ekspedisjonssjef

Atle Gøhtesen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.

Adresseliste

Helse Midt-Norge RHF	Postboks 464	7501	STJØRDAL
Helse Nord RHF	Postboks 1445	8038	BODØ
Helse Sør-Øst RHF	Postboks 404	2303	HAMAR
Helse Vest RHF	Postboks 303 Forus	4066	STAVANGER
Helsedirektoratet	Postboks 7000 St. Olavs plass	0130	OSLO